

נספח 4

**ממצאי הבדיקה בבנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ – זהר את זהר ושות'
רואי-חשבון**

א. מבוא

במסגרת הבדיקה המקיפה במערכת הבנקאית לאיתור נכסים כספיים השייכים ליחידים אשר נספו בשואה, מונה משרדנו (זוהר את זהר ושות', רו"ח) לערוך את הבדיקה בבנק הישראלי מרכנתיל דיסקונט, אשר נקרא בעבר **בנק ברקליס דיסקונט** בע"מ (להלן: הבנק). הבדיקה כוללת איתור כספים ונכסים שהופקדו לפני מלחמת העולם השנייה על ידי קורבנות השואה בחשבונות וכספות בבנקים בארץ ואשר לא נמשכו בידי המפקידים או מיופי כוח שלהם או יורשיהם.

ב. הרקע ההיסטורי

הבנק פעל בארץ ישראל בתקופת המנדט הבריטי, בין השנים 1918-1948, והיה הבנק המסחרי הזר הגדול והחזק ביותר בתקופת המנדט. ואלה השלבים העיקריים בתולדותיו:

1692: הקמת 'בנק ברקליס' בבריטניה.

1896: לבנק 182 סניפים ברחבי העולם. מאז המאה ה-18 שלטה בריטניה הגדולה על אימפריה עצומה ברחבי העולם, שכללה מושבות ודומיניונים. 'בנק ברקליס', כבנק בינלאומי, כונן שלוחה ושמה 'קולוניאל בנק'; שלוחה זו קיימה קשרים עסקיים עם הבנקים המקומיים הגדולים בכל המושבות והדומיניונים הבריטים. כדי להרחיב את סמכויות 'קולוניאל בנק', הגדיל 'בנק ברקליס' את הון המניות שלו.

1916: פעילות 'קולוניאל בנק' הורחבה לכל רחבי האימפריה הבריטית.

1917: ברקליס בנק משמש כבנקאי ראשי של 'קולוניאל בנק', והאחרון היה מעין חברת בת של ברקליס בנק הבריטי; הוא שירת את הצרכים הכספיים באימפריה הבריטית מעבר לים ומחוץ לבריטניה. כל פעילותה הכספית של ממשלת המנדט בארץ ישראל נעשתה באמצעות שלוחה בנקאית זו.

1918: 'קולוניאל בנק' רוכש את מרבית המניות של 'אנגלו-איגיפשיין בנק' (בנק אנגלו-מצרי), שהיה הבנק המרכזי במזרח התיכון בימי השלטון העותמאני והפך לבנק העיקרי של מוסדות השלטון הבריטי בארץ לאחר מלחמת העולם הראשונה, לבנק היו סניפים בירושלים, ביפו וחיפה. בקרב היישוב היהודי פעלו באותה תקופה מספר מוסדות כספיים, בהם 'בנק אנגלו-פלשתינה' ובנקים קטנים, שפעלו בעיקר בתל אביב. הבנק הגדול בארץ באותם ימים היה 'בנק עותומן', ששירת את הממשל העותמאני בארץ (ביולי 1953 הוא נרכש בידי 'בנק דיסקונט'). היישוב היהודי בארץ ריכז את מרבית עסקיו, הציבוריים והפרטיים, בבנקים בבעלות יהודית.

1920: 'בנק אוף מונטריאל' רוכש חלק ממניותיו של 'קולוניאל בנק'.

1921-1923: ברקליס בנק הבריטי מגדיל את השקעותיו ב'קולוניאל בנק'. מרבית לקוחות הבנק הם ערבים.

ייעודו של הבנק היה להעניק שירות למוסדות ממשלת המנדט ולכוחות הבריטיים בארץ ישראל, ולא ליישוב היהודי בארץ.

1924: 'קולוניאל בנק' משנה את שמו ל'ברקליס בנק דומיניון קולוניאל אנד אוברסיס'.

1925: 'ברקליס בנק דומיניון קולוניאל אנד אוברסיס' רוכש את מרבית המניות של 'בנק אנגלו-אגיפשיין' הפועל במצרים ובארץ ישראל, ואת ה'נשיונל בנק' הפועל בדרום אפריקה. בבנק בישראל עובדים כ-250 איש בעשרה סניפים.

1927: האחריות להנפקת המטבע המקומי (לירה ארץ ישראלית) הועברה לבנק ברקליס הבריטי (עד 16 באוגוסט 1948, אז הועברה האחריות לידי 'בנק אנגלו-פלשתינה'). הבנק הפך לבנקאי הרשמי של ממשלת המנדט ולסוכן מועצת המטבע הארץ ישראלית, שמושבה היה בלונדון. נוסף

על תפקידיו הרשמיים, היה סניף ברקליס בישראל, הבנק המסחרי הגדול והחזק ביותר. הוא שירת מספר מצומצם של סוחרים ותעשיינים יהודים.

סוף שנות העשרים: יושב ראש ההנהלה הראשית של ברקליס בנק בלונדון נותן אשראי לפיתוח התעשייה בתל אביב. מחווה זו הידקה את הקשרים בין היישוב העברי לבין סניף ברקליס בנק הישראלי.

1931: לבנק 31 סניפים בערים המרכזיות; הוא תומך בבנקים קטנים ממנו בעיקר בדרך של נכיון משנה ושטרי חוב.

1935-1940: שנות שפל בכלכלת ארץ ישראל, שהחל בבהלה של משיכת פיקדונות עקב משבר חשב וכניסת איטליה למלחמה. קרוב ל-2 מיליון לא"י מתוך 14 מיליון נמשכו בבהלה מן הבנקים. בפעולה מהירה של 'בנק ברקליס' בסניף הארצישראלי ו'בנק אנגלו-פלשתינה', נעצרה 'הריצה לבנק' ותוך מספר שבועות נרגעו הרוחות; בתמיכת סניף ברקליס הוחזרו הפיקדונות וניצלו מרבית הבנקים הקטנים ולקוחותיהם. אחד הבנקים הקטנים שסניף ברקליס תמך בו היה 'בנק אשראי', התמיכה היתה בדרך של נכיון שטרות בסכום של 100,000 לא"י. פעילות סניף ברקליס בתקופת המשבר המחישה את מקומו המרכזי והיקף פעולתו של הבנק במשק הארצישראלי.

1936-1939: המרד הערבי ('המאורעות') בממשלת ארץ ישראל ונגד היישוב היהודי ניכר בערים ובכפרים ברחבי הארץ; פרעות ומהומות אירעו גם בסניפי בנק ברקליס בישראל שפעלו בשכונות הערביות.

סניף ברקליס בחברון הותקף ונשרף ומסניף שכס נגנב סכום כסף גדול. הנהלת הבנק החליטה אפוא לפתוח סניפים בשכונות יהודיות, אך גם באזורים אלו לא נשמר השקט.

תקופת המרי: בנק ברקליס, שפעל עד מאי 1948 כבנקאי של הממשל הבריטי ושבעלותו היתה בריטית, שימש מטרה לפעולות האצ"ל והלח"י, בעיקר למטרות שוד למימון פעילות מחתרתית. שוד מזוין התבצע בסניף הדר הכרמל ובסניפי תל אביב. סניף יפו הועבר למשכן משני לאחר שהסניף המרכזי פוצץ.

1948: ההנהלה הבריטית של הבנק עוזבת את הארץ עם אנשי הממשל הבריטי. בן-גוריון מכריז על הקמת מדינת ישראל, צבאות מדינות ערב פולשים לארץ ישראל. במהלך המלחמה נותרים פתוחים ארבעה סניפים של הבנק: בחיפה, בתל אביב, בהדר הכרמל ובסניף המערבי בירושלים. כל יתר הסניפים נסגרו בשל מצב החירום. סניפי הבנק בעזה ובשכם מנותקים מהמשרד הראשי, סניף עזה עובר לשליטת הצבא המצרי וסניף שכס עובר לידי הכוחות הירדנים.

ההנהלה הראשית של הסניף הישראלי של הבנק העבירה את המשרד הראשי שלה מירושלים לקפריסין. הועברו גם המסמכים של הנהלת הבנק. המשרד הראשי של הבנק נוהל בקפריסין בין השנים 1948 עד 1950.

סניף ברקליס בירושלים שירת לקוחות יהודים וערבים. עם הלקוחות הערבים החשובים של הסניף נמנה 'הבנק הערבי', שפיקדונותיו הסתכמו ב-14 במאי 1948 ב-502,931 לא"י; סכום זה הועבר מאוחר יותר על ידי סניף בנק ברקליס לממונה הישראלי על רכוש האויב.

העשור הראשון: כל סניפי הבנק בישראל שנסגרו במהלך מלחמת העצמאות נפתחו שוב עם סיום המלחמה והחלו להתפתח.

1952: 'ברקליס בנק דומיניון אנד אוברסיס' הפך לבנק 'זר' במדינת ישראל, כלומר בנק שמושב הנהלתו בחוץ לארץ. לבנק היו 12 סניפים.

1959: נמשכת תנופת הפיתוח של סניפי הבנק בישראל ומתחילה תקופת פריחה והתרחבות של הבנק. הוכנסו לשימוש מספרי חשבון שהחליפו את ה'לדג'רס', ספרי החשבונות של הלקוחות.

העשור השני: 'בנק ברקליס דומיניון קולוניאל אנד אוברסיס', שפעל בארץ כ- 40 שנה, משנה בשנות השישים את שמו ל'ברקליס בנק ד.ק.או'. ההנהלה הראשית של הסניף הישראלי של הבנק עוברת מקפריסין לתל אביב. **1968:** 'ברקליס בנק ד.ק.או' רוכש שמונה סניפים חדשים שהיו שייכים לבנקים שפשטו את הרגל, ביניהם: 'בנק פויכטונגר', 'בנק אלרן' ו'בנק קרדיט לישראל בע"מ'. בנקים אלה עסקו בבנקאות כללית ובמימון סחר חוץ והתמחו בפיתוח שוק ניירות ערך.

בנק אלרן נוסד ב- 1934 והיה בתקופות מסוימות השני בגודלו מבין הבנקים שיסדו העולים מגרמניה. בשנות ה- 30 נמנו עם לקוחותיו בעיקר עולים מגרמניה, אך לאחר מכן נמנו לקוחותיו על כל שכבות היישוב. בשנת 1934 הסתכם הון המניות של בנק אלרן ב- 10,000 לא"י; ב- 1939 היה הון המניות והקרנות 34,000 לא"י ובשנת 1950 כ- 147,000 לא"י. סך הפיקדונות הגיע ב- 1934 ל- 34,000 לא"י, ב- 1939 לסך 828,000 לא"י וב- 1950 לסך של 2,590,000 לא"י. סך נכסיו ב- 1934 הגיע ל- 138,000 לא"י, בשנת 1939 ל- 351,000 לא"י וב- 1950 לסך של 3,603,000 לא"י. לבנק היו סניפים בכל מרכזי העסקים החשובים; סניפו הראשי היה בתל אביב. בשנותיו הראשונות התרכז הבנק בפיתוח שוק ההון. חברת הבת שלו, 'אלרן השקעות', היתה קרן נאמנות סגורה, שהשקיעה בעיקר בניירות ערך שנסחרו בבורסה בתל אביב. הבנק פורק בתהליך ארוך בין השנים 1970 עד 1983.

בנק פויכטונגר נוסד אף הוא ב- 1934 ופשט את הרגל וחדל לפעול בשנת 1968. ב- 50 שנות סניף בנק ברקליס בארץ נרשמה התפתחות מרשימה בפעילותו: מ- 10 סניפים ששירתו בעיקר את מוסדות המנדט הבריטי, מנה עתה הבנק קרוב ל- 40 סניפים.

העשור השלישי: 1969: המחשבים הראשונים הוכנסו לבנק. **1971:** ברקליס בנק הופך מ'בנק ברקליס ד.ק.או' ל'ברקליס בנק אינטרנשיונל', עקב החלטת ההנהלה הראשית להפריד בין שלוחות הבנק במדינות השונות לבין ברקליס בנק באנגליה. הנהלת הבנק החליטה לצמצם את מעורבותה בבנקים השייכים לה הפזורים באזורים מסוימים ברחבי העולם. חלקים מהבנקים נמכרו לבנקים מקומיים שונים ונוהלו על פי המדיניות הפיננסית המקובלת באותה מדינה. שמו של הבנק הוסב שוב ועתה הוא נקרא 'ברקליס בנק פ.ל.סי'. באותה שנה גם החלו מגעים לרכישה בינו לבין 'בנק דיסקונט לישראל בע"מ' (בנק זה נוסד ב- 1935 בשם בנק 'א"י לדיסקונט בע"מ').

1972: הסתיים המשא ומתן בין 'ברקליס בנק פ.ל.סי' לבין 'בנק דיסקונט'; האחרון רכש מחצית ממניות ברקליס הישראלי, על פי הסכם הרכישה מדצמבר 1971 בא בנק ברקליס דיסקונט במקום בנק ברקליס אינטרנשיונל. החל ב- 31.12.71 בכל הקשור לנכסים וההתחייבויות בישראל. על בסיס שותפות זו הוקם למעשה בנק חדש ושמו 'בנק ברקליס דיסקונט בע"מ', בבעלות שווה של קבוצת ברקליס הבינלאומית (BBI) ו'בנק דיסקונט לישראל'. הבנק פעל עד שנת 1993 כחברה בת של דיסקונט; מספר סניפיו בשנה זו הגיע ל-48.

1973: פורסם לראשונה המאזן הראשון של הבנק המאוחד (עד אז עברו נתוני ברקליס ישירות ללונדון). הבנק הפך מחברה פרטית לחברה ציבורית. עם פרסום המאזן התברר שבנק ברקליס דיסקונט שייך לקבוצת הבנקים הבינלאומיים בישראל. החל תהליך של ארגון מחדש והוקמו מחלקות מקצועיות רבות. מחלקת הביקורת הפנימית עברה לידיים ישראליות (קודם לכן נעשתה הביקורת במשרד הראשי של ברקליס בלונדון).

1977: הנהלת הבנק החליטה להקים מספר שלוחות של הבנק בישראל גם במקומות קטנים, והן רוכזו ב'אשכולים' גם לאחר מכירת מחצית ברקליס בנק בישראל לבנק דיסקונט, המשיכה הנהלת ברקליס בלונדון לשמור על עניין רב בעסקי הבנקאות בארץ, שברקליס מעורב בהם 70 שנה ויותר.

העשור הרביעי: פריסת בנק ברקליס הבינלאומי בעולם כולו היא הרחבה ביותר בכל הבנקים הבינלאומיים: בשנת 1985 הוא תפס את המקום השני בעולם ברמת הרווחיות. מעורבותו של ברקליס הבינלאומי המשיכה בתקופת פעילותו של בנק ברקליס דיסקונט באמצעות נציגי ההנהלה מלונדון, שישבו בארץ ופיקחו על הפעילות אך הקפידו שלא להתערב בניהול השוטף של הבנק.

העשור החמישי: 1993: הבעלים הבריטיים של הבנק מוכרים את חלקם לבנק דיסקונט והוא הופך לבעלים מלאים של הבנק. 'בנק ברקליס דיסקונט' משנה את שמו ל'בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ'.

1995: התשואה על ההון העצמי לאחר מס של בנק דיסקונט היא הגבוהה ביותר בין שבעת הבנקים הגדולים בארץ.

נתונים נבחרים מהדוחות המאוחדים של הבנק, 1972-1998

(אלפי ש"ח, מותאמים ל-30.6.1998)

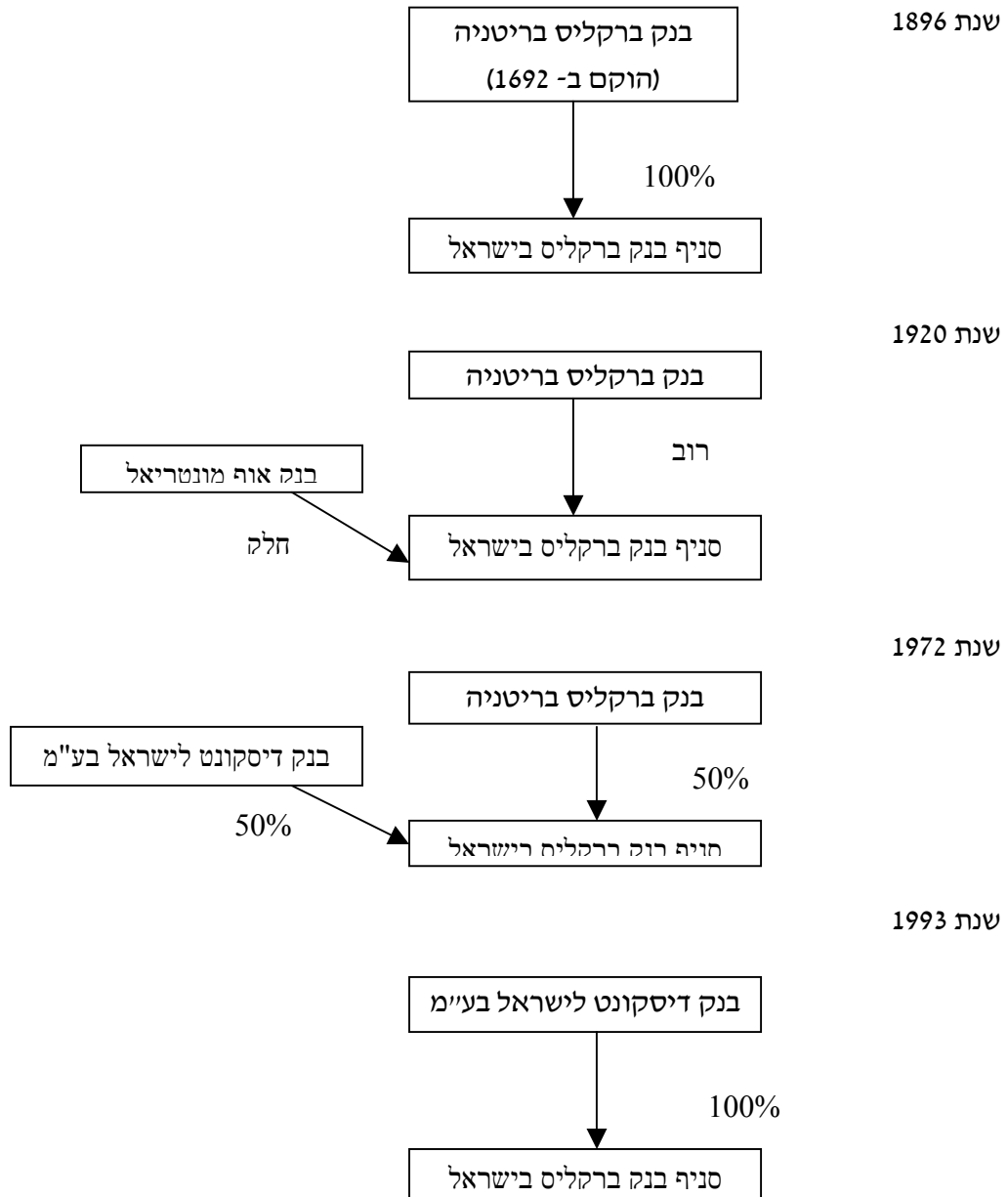
אשראי לציבור	פיקדונות		סך כל המאזן	
	הציבור	הציבור		
1,000,000	2,000,000	3,000,000	1972	
2,000,000	3,000,000	4,500,000	1980	
2,000,000	4,000,000	8,000,000	1990	
2,000,000	8,000,000	9,000,000	1997	

'בנק מרכנתיל לישראל'

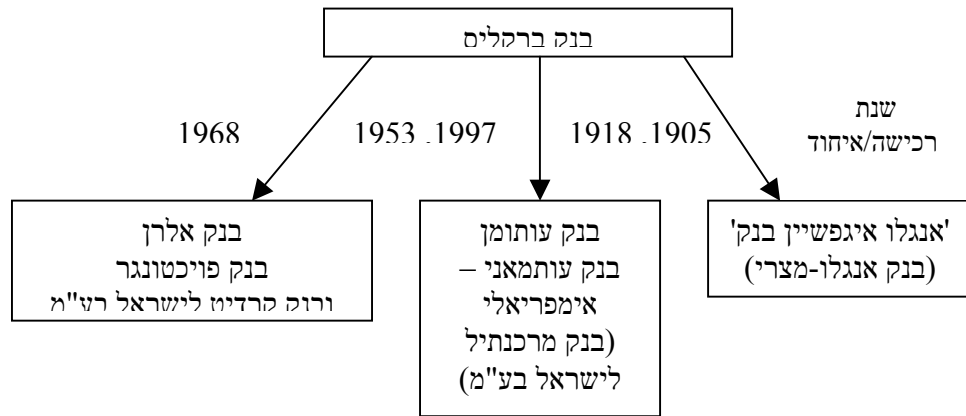
כבנק 'עותומן', בנק אנגלי שפעל בארצות המזרח התיכון (עד 1953 הוא נקרא 'בנק מרכנתיל לא"י בע"מ'). הסניף הראשי של הבנק נפתח בירושלים ב-1918. בשנת 1931 היו לבנק סניפים בירושלים, יפו, ת"א, חיפה, נצרת, שכס ורבת עמון.

'בנק עותומן' היה המשכו של 'הבנק העותמאני האימפריאלי', תאגיד פרטי בעל זיכיון להנפקת שטרי כסף והסוכן הבנקאי של הממשלה העותמאנית. הבנק היה רשום כחברה בע"מ עם הון יסוד של 500,000 ליש"ט. ביולי 1953 נרכש הבנק על ידי בנק דיסקונט ושמו שונה מ'בנק עותומן' ל'בנק מרכנתיל לישראל בע"מ'. הבנק פעל כחברה-בת של דיסקונט ושירת את כל מגזרי האוכלוסייה בארץ ישראל. בהדרגה נסגרו סניפי הבנק בארץ מלבד הסניף בתל אביב שהפך לסניף הראשי. במרס 1997 מוזג הבנק עם חברת האם ובכך פסקה פעילותו.

בעלי המניות של בנק ברקליס דיסקונט בע"מ

רכישת חברות בנות ובנקים שאוחדו

שינוי שם הבנק

שם הבנק	השנה
קולוניאל בנק	1896
בנק ברקליס דומיניון קולוניאל אנד אוברסיס	1924
ברקליס בנק ד.ק.או	שנות ה-60
ברקליס בנק אינטרנשיונל	1971
ברקליס בנק פ.ל.סי	1971
בנק ברקליס דיסקונט בע"מ	1972
בנק מרכנתיל דיסקונט	1993

ג. סניפים

עם תחילת פעילותו של הבנק בארץ ישראל נפתחו ארבעה סניפים בלבד: ירושלים, יפו, חיפה ונצרת. במהלך השנים נפתחו מספר סניפים חדשים ובהם הסניף הראשי בתל אביב, ומאוחר יותר גם בעכו ובעזה. הנהלת הבנק שמרה במהלך השנים הראשונות על איזון בין מספר הסניפים ביישוב היהודי לבין מספרם ביישוב הערבי. ב-1925 היו לבנק ולחברות הבנות שלו 10 סניפים וב-1931 נמנו לבנק 31 סניפים בערים המרכזיות.

במלחמת העצמאות נסגרו כל הסניפים פרט לארבעה. הסניפים בעזה ובשכם נותקו מהמשרד הראשי ועברו לשליטת מצרים וירדן. לאחר הקמת המדינה נפתחו סניפים בודדים, בעיקר בערים הגדולות. ב-1952 מנה הבנק 12 סניפים בלבד. רק בשנת 1968, לאחר שהבנק רכש שמונה סניפים של בנק אלרן, פויכטונגר ושל בנק קרדיט לישראל בע"מ, התרחב מספר הסניפים ל-40 בקירוב.

ואלה הסניפים שפעלו מפרוץ מלחמת העולם השנייה (3 בספטמבר 1939) ועד הקמת המדינה, תקופת נשוא בדיקתנו:

- 1918-1919: סניף אנגלו-איג'יפשיין בירושלים (כיכר אלנבי), ביפו (שדרות ירושלים) ובחיפה.
- 1920: סניף ברקליס בנק בירושלים (כיכר אלנבי).
- 1921: סניף אנגלו-איג'יפשיין בנצרת.

- 1925 : סניף אנגלו-איגיפשיין בתל אביב.
- 1929 : פתיחת סניף בשכם.
- 1934 : סניף הדר הכרמל נפתח כשלוחה של סניף חיפה.
- 1935 : סניף עזה נפתח כשלוחה של סניף יפו.
- 1936 : סניף ברקליס בנק בתל אביב (אלנבי 103), עכו ורמת גן.
- 1948 : סניף בירושלים המערבית (רחוב יפו).

ד. הבנק וקשריו עם הממונה הבריטי והאפוטרופוס הכללי

1. הרקע

האפוטרופוס הכללי הוא הזרוע הממשלתית המחזיקה בנאמנות נכסים עזובים לטובת בעליהם הבלתי ידועים. נכס עזוב הוא נכס במדינת ישראל שלא נמצא מי שראוי ומסוגל לנהוג בו מנהג בעלים או שבעליו אינו ידוע (וכאשר מדובר באזרח או תושב ישראלי, אף אם הנכס נמצא בחו"ל). מתפקידי של האפוטרופוס הכללי לגלות נכסים עזובים, לנהל אותם לפי צו של בית משפט או בלא צו ולשחרר אותם לידי הזכאים להם או לידי יורשיהם.

בידי האפוטרופוס הכללי נכסים עזובים שהגיעו אליו ממקורות שונים :

- 1) מהממונה הבריטי על רכוש אויב, עם פרוץ מלחמת העולם השנייה החרימה ממשלת המנדט נכסים בארץ ישראל של תושבים או של אזרחי מדינות שהיו תחת השלטון הנאצי. לאחר מלחמת העולם הוחל בתהליך של שחרור הרכוש לבעליו. עם הקמת המדינה הועבר הרכוש שלא שוחרר למשרד האוצר של ממשלת ישראל; החל בשנת 1968 הוא הועבר לניהולו של האפוטרופוס הכללי.
- 2) מדיווחי הבנקים בשנות החמישים והשבעים, לאחר שהאפוטרופוס הכללי פנה אל הבנקים בדרישה לדווח לו על חשבונות בנקים ללא תנועה (10 שנים ומעלה, 'חשבונות רדומים').

בכלל הרכוש שמנהל האפוטרופוס הכללי מצוי גם רכוש של בעלים שנספו בשואה. מידע העשוי להצביע על אפשרות סבירה - אך לא ודאית - שהנכס שייך לבעלים שנספו בשואה הוא נכס שנרכש קודם מלחמת העולם השנייה, ולכל המאוחר עד תום המלחמה, בידי תושב אחת המדינות שהיו תחת הכיבוש או השלטון הנאצי.

2. בדיקות וממצאים

על פי הוראת ממשלת המנדט הבריטי משנת 1939, חויבו הבנקים להעביר לבריטניה את רשימת החשבונות של נתיני מדינות אויב. הנהלת הבנק פנתה לסניפים השונים בדרישה להעביר אליה רשימה של כל היתרות המתנהלות אצלם בחשבונות השייכים לתושבי מדינות אויב. ההנהלה ריכזה את הדיווחים והעבירה אותם באופן שוטף לממונה הבריטי על רכוש אויב. ערכנו בבנק בדיקה ונמסר לנו כי אין בבנק העתק של רשימה זו. פנינו בנידון לאפוטרופוס הכללי וגם שם נמסר לנו כי אין במשרדי האפוטרופוס רשימה המפרטת את הכספים שהועברו מבנק ברקליס לממונה על רכוש אויב או רשימה המפרטת את הרכוש שהחזירה ממשלת בריטניה למדינת ישראל, שמוצאו בבנק ברקליס. כן נמסר לנו כי בנק ברקליס לא העביר לאפוטרופוס הכללי מידע לגבי כספות, אג"ח או מט"ח.

ה. פעולות שבוצעו ונושאים שנבדקו בבנק

1. דרך הבדיקה של הצוות

צוות הבדיקה של משרדנו פעל החל בחודש דצמבר 2001 ועד לתאריך הפקת הדוח וכלל עשרות עובדים: רואי חשבון (לרבות שני שותפים), מתמחים ואנשי מנהלה, עובדים בעלי תואר ראשון במנהל עסקים וכלכלה, ואף בעלי תואר שני במשפטים. לשם עיבוד הנתונים באנגלית נעזרנו בעובדים שזו שפת האם שלהם.

תחילה התמקדה העבודה בהבנת הרקע ההיסטורי של התקופה (1930-1945) תוך שילוב תולדות הבנק. בהמשך פוצל צוות הבדיקה לעבודה בשטח בסניפי הבנקים ובארכיונים הכלליים (גנזך המדינה, האפוסטרופוס הכללי, בנק ישראל והארכיון הציוני). כל צוות היה אחראי על מקור נתונים אחד תוך מיון הנתונים הקשורים לעבודת הבדיקה והזנתם לתוכנת המחשב.

צוות משרדנו ביקר באנגליה פעמיים, לשם בדיקת ארכיון הציבורי בלונדון (P.R.O) ולבדיקת ארכיון בנק ברקליס במנצ'סטר. צוות המשרד עסק בניתוח התיקים שהגיעו מהאפוסטרופוס הכללי והעביר את המידע לתוכנה ממוחשבת, שהוקמה במיוחד לשם כך במשרד רו"ח ברלב ושות'. במקביל הוכנסו למערכת הממוחשבת גם נתונים שנאספו מהבנק, תוך ביצוע הצלבת נתונים של כל מאגרי המידע שנאספו כדי למנוע כפילויות. במהלך עבודת הבדיקה נתקיימו פגישות עבודה סדירות במשרד בין צוות הבדיקה לבין משרד עורכי הדין המלווה ועם ועדת הבדיקה של הכנסת.

הצוות השקיע בעבודת הביקורת והחקירה, באיסוף המידע ובעיבודו אלפי שעות.

2. מטרת הבדיקה

הבדיקה נועדה ליצור מאגר נתונים של לקוחות הבנק העשויים להיות קורבנות שואה. לשם כך חקרנו את כל מקורות המידע האפשריים בבנק ומחוצה לו. בדקנו את הארכיונים של הבנק, ביקרנו בסניפים השונים, חיפשנו מידע על חשבונות רדומים, כספות אישיות, ניירות ערך ונכסים אחרים שהיו ללקוחות הבנק ונפגשו עם ממלאי תפקידים בבנק וגמלאיו.

3. בדיקות בארכיונים של הבנק

לפי נוהלי השמירה בבנק, על הבנק לשמור מסמכים וחומר ארכיוני כדלקמן: מסמכי תנועה – שבע שנים קלנדריות: דוח חריגים – שבע שנים קלנדריות; תמציות חשבון מכל הסוגים – 25 שנה; מסמכי יסוד, טופסי פתיחת חשבון מכל הסוגים – בסניף לצמיתות; כרטיסי רשות של שימוש בכספת – לצמיתות בסניף; ספר פתיחת חשבונות – לצמיתות; ספר כספות אישיות – לצמיתות; ספר פריצות – לצמיתות.

למרות נוהלי השמירה, לא מצאנו חומר חשוב מהתקופה המבוקשת. **ארכיון מזכירות הבנק:** בדקנו בארכיון מזכירות הבנק בתל אביב וסקרנו את התיקים העוסקים בחברות הקשורות לבנק, דוחות פנימיים של ההנהלה ותקציר של דיוני ועדות שונות בבנק.

להלן פירוט התיקים שנסקרו :

שם התיק והתאריכים שנסקרו	סימול התיק
בנק דיסקונט לישראל בע"מ (1989 עד 1998).	ב.ד.ל.
בנק עותמאן.	ב.ע.
ברקליס פי.א.ל.סי לונדון (1978 עד 1996)	ב.פ.ל.
ברקליס בנק פי.א.ל.סי – מכירת חלקו בב"ד (1993)	ב.פ.ל.מ.
דוח המנכ"ל למועצת המנהלים.	ד.מ.מ.
'הד הדיסקונטאים' – כתבות אודות הבנק (1978 עד 1979).	ה.ד.
פרוטוקולים של ועדת ההנהלה (1972 עד 1998)	ה.פ.
הודעות לעיתונים (בעיקר פרסום דוחות כספיים של הבנק).	ה.ע.
ועדת אשכנזים (1974 עד 1993, 1998 עד 2000).	ו.א.
ועדת אשכנזים – פרוטוקולים (1998 עד 1999).	ו.א.פ.
ועדת ביקורת (1986 עד 1999).	ו.ב.
ועדת ביקורת – יו"ר.	ו.ב.ר.
ועדת ביקורת – פרוטוקולים (1998)	ו.ב. (פ)
ועדת מאזן (1998).	ו.מ.
ועדת מאזן, פרוטוקולים.	ו.מ.פ.
חובות מסופקים של ברקליס בנק אינטרנשיונל לימיטד (1972 עד 1981).	ח.מ.
כללי (1988).	כ.
מאזן (1972 עד 1998).	מ.א.
מחשב דיסקונט (1984).	מ.ד.
מדיניות הבנק (1989 עד 1991).	מ.ה.
מרכנתיל כללי (1968 עד 1971).	מ.כ.
מזכיר הבנק.	מ.ז.
נהלים שאישרה מועצת המנהלים (1998).	נ.מ.
הפיקוח על הבנקים, בנק ישראל (1972 עד 2001).	פ.
פעולות בעקבות ישיבות (1997 עד 2000).	פ.ב.
פסקי דין וחוקים.	פ.ד.ח.
פניות הציבור (תלונות לבנק ישראל, 1980 עד 1996)	פ.צ.
קרן גל (1985 עד 1987)	ק.ג.
רואי חשבון חיצוניים (1995).	רו"ח
שונות (1993 עד 1996).	ש.
תמצית הדירקטוריון (1986 עד 1990).	ת.ד.

הסקירה כללה צילום של כל החומר נשוא הבדיקה, קריאת החומר וחיפוש אזכורים של חשבונות בנק בתקופה הנבדקת, חיפוש מידע לגבי המדיניות שנקטה בנוגע לחשבונות אלה או כל נתון אחר העשוי לשפוך אור על הנושא.

למרות שהתיקים שסקרנו הם מ-1968 ואילך, מצאנו ממצאים שקידמו אותנו בבדיקתנו, כמו פירוט המדיניות שנקטה אודות חשבונות הבנק בתקופה הנבדקת. **בדיקת ארכיונים בסניפים**: צוות משרדנו ביקר בסניפים השונים ובדק את הארכיונים שם. התברר כי לא בכל סניף מצוי ארכיון. בארכיוני הסניפים מצוי חומר שוטף של שנה עד שנה וחצי,

ואחר כך הוא מועבר לארכיון המרכזי של הבנק בחולון. בכמה מקרים משמש סניף מסוים כארכיון לסניפים אחרים; הארכיון בחיפה שומר חומר של הסניפים בצפון שבע שנים.

בעקבות פגישות שנערכו עם מנהלי הסניפים ובדיקות נוספות שערכנו, עלו הממצאים הבאים: בחלק מהסניפים שיש בהם ארכיון נמצאו מסמכים מתקופות מאוחרות יותר מהתקופה הנבדקת (1939 עד 1948). בסניפים אחרים מצוי חומר מהתקופה הנבדקת אך הוא אינו קשור לנושא בדיקתנו. כך מצאנו למשל בארכיון סניף דרך העצמאות בחיפה את ספרי הסניף משנת 1943, אך לא היה בהם כל חומר הקשור לחשבונות של יהודי אירופה. זאת ועוד, כמה הסניפים שהיה בהם ארכיון נשרפו או הוצפו במהלך השנים וכל התיעוד הושמד. כפי שנמסר לנו, בוער כל מחסן המסמכים בסניף ירושלים בשנת 1999; התחוללה שרפה בסניף רהט וסניף יפו הוצף.

לא מצאנו נוהלי שמירה של חומר בנקאי בסניפים וייתכן כי הנושא היה נתון לשיקול דעתו של מנהל הסניף. נראה כי העדר נהלים גרם לאובדן המסמכים בעלי החשיבות ההיסטורית.

ארכיון הבנק: צוות של משרדנו ביקר בארכיון הבנק כדי לאתר חומר הקשור לנושא הבדיקה. ארכיון הבנק משמש כאמור כארכיון של הסניפים השונים והחומר מתויק לפי סניפים. בבדיקתנו העלינו כי החומר השמור בארכיון, שמקורו בסניפים השונים, ראשיתו בשנת 1963 - וזאת למרות נוהלי השמירה של מסמכים וחומר ארכיוני בבנק כאמור לעיל.

ממצא זה צמצם את האפשרויות של חיפוש חומר ארכיוני בבנק בארץ. למרות זאת בדקנו את החומר המצוי במספר סניפים כדי לברר, האם יש בו כדי לתרום בדרך כלשהי למהלך הבדיקה. להלן פירוט הסניפים שנבדקו בארכיון הבנק והשנים שנסקרו:

קוד הסניף	שם הסניף	שנים שנסקרו	סוג המסמכים
674	רחובות	72-79	מסמכי תנועה בחשבון
651	פתח תקוה	76-77	יומני תנועה
664	אבן גבירול	64-75	חשבונות חסכון
646	אגרון	74	דפי בנק
649	דימונה	68-78	דפי חשבון
648	ערד	70-79	דפי חשבון
639	נצרת ראשי	77-79	דפי חשבון, פיקדונות מט"ח
667	בורסת היהלומים	78-79	דפי חשבון
668	ראשון לציון	75-79	דפי חשבון

הממצאים: החומר שנמצא בסניפים השונים כלל נתונים על חשבונות פעילים של תושבי הארץ בשנים שנסקרו, חלקם לקוחות ערבים. לא נמצאו נתונים על חשבונות יהודי אירופה בבנק או אזכור חשבונות רדומים בשנים שנסקרו.

4. ארכיון בנק ברקליס שבמנצ'סטר, אנגליה

בנק ברקליס בבריטניה נוסד ב-1692. בשנת 1917 הוקמה שלוחה של הבנק בארץ ישראל בפעילות של 'קולוניאל בנק'. עד לשנת 1971 היה הבנק בבעלות בריטית. פעילות הבנק בשנים 1945-1971 היתה קשורה בטבורה להנהלת הבנק באנגליה. הארכיון ההיסטורי של הבנק נמצא באנגליה; בארץ לא הוקם ארכיון ששמר על תיעוד כלשהו מאחר שההנהלה המרכזית הראשית שכנה בלונדון וההנהלה בארץ רק ביצעה את מדיניותה.

על פי הסכם הרכישה בין ברקליס בנק אינטרנשיונל ובנק ברקליס דיסקונט (בדצמבר 1971) הוסכם שכל המסמכים, החוזים, ההתחייבויות וחומר ארכיוני אחר יועבר מבנק אינטרנשיונל לברקליס דיסקונט בנק.

מלשכת מנכ"ל הבנק באנגליה נמסר לנו כי הבנק ערך חיפוש על פי בקשתנו ולא מצא חומר רלוונטי כלשהו. לאחר מכן אושרה בקשתנו מהנהלת הבנק באנגליה לפנות במישרין לארכיון הבנק במנצ'סטר. בשיחותינו עם הנהלת הארכיון הובהר כי יש בו תיקי חומר העוסקים בפעילות סניפי הבנק בישראל, לרבות דוחות ביקורת ותכתובות בין מרכז הבנק באנגליה לבין ההנהלה בישראל ותכתובת ישירה בין הנהלת הבנק באנגליה לבין הסניפים השונים בישראל. ועדת החקירה אישרה את המלצתנו כי יש לבדוק את החומר האמור בארכיון הבנק במנצ'סטר.

צוות ממשרדנו ערך את הביקורת במנצ'סטר בין 3 בנובמבר 2002 ל-7 בו. על פי מידע מוקדם שהעברנו להנהלת הארכיון, הוכנו תיקי מסמכים לפי קני מידה שהגדרנו מראש. תיקים אלו כללו בין השאר תיעוד ביקורים של נציגי הבנק בסניפים בישראל, לרבות פגישות עבודה עם מנהלי הסניפים, התכתובות שונות על גיוס כספים בסניפי הבנק בארץ, דוחות של מועצת המנהלים של הבנק לגבי פעולות בישראל ועוד.

נפגשנו במנצ'סטר עם מנהלת הארכיון הגב' ג'סי קמפבל; היא פירטה בפנינו את מבנה הארכיון, חטיבותיו השונות ואופן התיוק בו. המנהלת סייעה לנו במהלך העבודה במידע רחב שנצבר אצלה במשך השנים. במהלך הביקורת עמדה לרשותנו מערכת המחשוב של הארכיון וצוות עובדיו. כדי לאתר את תיקי הארכיונים הנוגעים לבדיקתנו, **ביצענו חתכים ממוחשבים** של כלל הארכיון במיון על פי סניפי הבנק והנושאים הקשורים לבדיקה, כמפורט להלן:

1. ישראל Israel
2. פלסטינה Palestine.
3. Dormant Accounts.
4. Blocked Accounts.
5. Custodian of Enemy Property.
6. Jerusalem.
7. Tel-Aviv.
8. Jaffa.
9. Haifa.
10. Hadar Hacarmel.
11. Nazareth.
12. Ramat-Gan.
13. Trading with the Enemy.

ביצוע החתכים הביא לרשומות של כ- 300 תיקי חומר, חלקם בני 4-3 תיקים כל אחד, כך שבפועל סקרנו כ- 700 תיקי חומר. רוב החומר שבדקנו היה קשור לתקופה הנבדקת ובחלקו אף היה רלוונטי לנושאים שבדקנו. חומר זה היה למעשה הראשון והיחיד (למעט תיקי האפוטרופוס הכללי) אשר עסק בבנק ברקליס בתקופה הנבדקת.

ואלה התיקים שבדקנו:

1. תיקים שיש בהם רשימת יתרות ללא דרישה (Unclaimed Balances).
2. פרוטוקולים של ההנהלה המקומית בתקופה הנבדקת.
3. דיווחים על גיוס כספים של עולים חדשים בשנות ה-30.
4. דוחות ביקורת פנים בתקופה הנבדקת לסניפים השונים.

5. תולדות בנק ברקליס בין השנים 1945-1965.
  6. התכתבויות לגבי חשבונות נעדרים וחובות מסופקים ואבודים בין השנים 1958-1960.
  7. דיווחים של מנהלים בישראל לדירקטוריון הבנק באנגליה.
  8. התכתבות לגבי שחרור כספים לפליטים ערביים (Arab refugees).
  9. תיקים העוסקים ב- Dormant Accounts (חשבונות רדומים).
  10. תיקים העוסקים בהעברות כספים לחשבונות הממונה הבריטי על נכסי אויב (Custodian).
  11. תיקים העוסקים ב- Suspense Accounts (חשבונות מושהים).
  12. העברות מחשבונות מושהים לחשבונות הממונה הבריטי.
- במהלך הביקורת נסקרו דוחות ביקורת רבים של ההנהלה המקומית בסניפים השונים. דוחות ביקורת אלה מתייחסים לרכיבי הפעילות השונים של הסניפים, ובחלקם מצאנו הערות הקשורות לנושאי בדיקתנו, כגון אי-שמירה על תיעוד פנים בסניפים שונים (למשל מסמכי פתיחת חשבון ומסמכי סגירת חשבונות). כן נמצאו הערות לעניין הטיפול בחשבונות רדומים והעברת הנתונים למרכז, עם זאת, בכל התיקים לא נמצאו רשימות שניתן לבסס עליהן מידע על חשבונות הקשורים לעבודתנו.

הממצאים:

1. בחלק מהפרוטוקולים שסקרנו לא נמצא רצף סעיפים; סעיפים מסוימים היו חסרים. לא ברורה לנו סיבת אי-הרציפות.
2. לגבי תיקים שהיו בהם רשימות של חשבונות שלא נתבעו, תחת הכותרות Unclaimed Accounts או Dormant Accounts, הוברר כי חלקם הגדול עוסק בסניפי הבנק בערים ערביות שנסגרו במהלך התקופה, והחומר בגינם הועבר למרכז הבנק לאחסון (כדוגמת סניף שכס). לגבי סניף זה נמצא חומר רב המלמד על הלקוחות, סוגי החשבונות, חשבונות רדומים וכו'. כאמור, לא נמצאו רשימות העוסקות בסניפים בערים היהודיות שפעלו בתקופה.
3. בדוחות הביקורת שנסקרו מצאנו הערות לעניין אי-שמירת מסמכים בסיסיים, כגון פתיחת וסגירת חשבון וטיפול בחשבונות רדומים.
4. לא אותרו ממצאים השופכים אור נוסף על חשבונות שבעליהם עשויים להיות קורבנות שואה.

5. מידע על חשבונות רדומים

על פי סעיף 34 לפקודת האפטרופוס הכללי מ-1944, רשאי האפטרופוס הכללי לדרוש מידע על חשבונות שהאפטרופוס כינה אותם 'חשבונות רדומים'. בפניית האפטרופוס אל הבנקים הוא התייחס אל 'חשבון רדום' כאל חשבון שלגביו לא התקבלה בבנק, במשך 10 שנים מיום פתיחתו או מיום רישום הפעולה האחרונה בו (לפי המועד המאוחר יותר), הוראה ו/או פנייה כלשהם מבעל החשבון או מבא כוחו החוקי. חשבון שיתרתו אופסה בשל דמי ניהול נחשב חשבון רדום אם לא נתקבלו לגביו הוראה או פנייה כאמור לעיל. בהגדרת 'חשבון' נכללים כל סוגי הפעולות הבנקאיות, לרבות חשבונות עו"ש, פיקדונות, חסכונות, שמירת ניירות ערך, כספי שטרות לגוביינא או כספים שנגבו על פי מסמכים מסחריים אחרים מכל סוג שהוא.

(א) דרך הטיפול בחשבונות רדומים בבנק

לפי נוהלי הביקורת הפנימיים בבנק (לאחר קום המדינה), היתה דרך הטיפול בחשבונות רדומים בסניפי הבנק כדלקמן:

(1) יתרות קטנות במט"י (עד 100 ש"ח) ללא תנועה, בזכות ובחובה: חשבונות עו"ש אופסו רק אם חלפו חמש שנים מתאריך פתיחת החשבון, ואם חלפה שנה ויותר ממועד הפעולה האחרונה בהם ביזמת הלקוח. המחשב סוגר יתרות אלה אוטומטית ברבעון האחרון של כל שנה, ופעולת הסגירה נוקפת לחשבון רווח והפסד, חשבון הפסול לפעולות ידניות. תיוק רשימות יתרות זכות קטנות שחוסלו ייעשה בתיק 'חשבונות רדומים', שיישמר על ידי מנהל הסניף לצמיתות.

בבדיקה שערכנו בסניפים השונים של הבנק ובארכיוני הבנק לא מצאנו את התיק האמור לגבי תקופת סקירתנו, למרות נוהל הביקורת האמור לעיל.

(2) יתרות רדומות בחשבונות עו"ש וחסכון שיתרתם עולה על 500 ש"ח: על הבנק לדווח לאפוסטרופוס הכללי על חשבונות רדומים שלגביהם לא התקבלה בבנק, במשך 10 שנים מיום פתיחתו או מיום רישום הפעולה האחרונה בו הוראה או פנייה כלשהם מבעל החשבון או מבא כוחו החוקי.

(3) פיקדון שקלי רדום: חובה להשקיע כספי פיקדון רדום לפי ההוראה האחרונה שנתן הלקוח בכתב במשך ארבע שנים שקדמו להשקעה הנוכחית. כאשר נפרע פיקדון שקלי, יחודש הפיקדון אוטומטית על ידי המחשב לתקופה זהה בסכום הפירעון בתוספת הריבית שהצטברה עד למועד הפירעון. אם לא ניתן לחדש אוטומטית, יועבר סכום הפירעון בתוספת הריבית לחשבון חריג. מסכום הפיקדון יקוזזו עמלות.

(4) עמיתים בקופת גמל שהקשר עם בעליהן נותק: עמיתים בקופת גמל שהקשר עם בעליהן נותק ולא היתה בקופה פעילות ביוזמת הלקוח במשך 10 חודשים, יועברו למחלקת קופות גמל במשרד הראשי.

(ב) דיווחים של הסניפים להנהלה המרכזית

הסניפים חויבו לדווח להנהלה המרכזית על כל היתרות הכספיות שמנוהלות בסניף ושייכות לתושבי מדינות אירופה שבשליטת הנאצים. ההנהלה המרכזית דיווחה במרוכז לממונה הבריטי על נכסי אויב.

(ג) פעולות צוות הבדיקה והממצאים

(1) בנק מרכנתיל דיווח לאפוסטרופוס הכללי בשנת 1949 על ארבעה פיקדונות ללא תנועה, כלומר פיקדונות שלא היתה בהם תנועה עשר שנים לפחות מיום פתיחתם והבנק לא הצליח לאתר את הבעלים או היורשים. הפיקדונות נפתחו בשנים 1934, 1935. לאחר הדיווח, פנה האפוסטרופוס לבית המשפט המחוזי לקבל צו לניהול הרכוש. הרכוש מתנהל על שם בעל הרכוש ללא קשר למקור הרכוש. ידוע לנו על העברה כזו, אך לא הצלחנו לאתר את פירוט רשימות בעלי הפיקדונות הללו ולכן הם לא נכללו בדוחות.

(2) סניף שלומציון המלכה בירושלים: על פי דיווח של סגן מנהל הסניף, אין בארכיון הסניף כל חומר היסטורי או חומר אחר הנוגע לחשבונות רדומים בתקופה הנבדקת. בסניף הראשון בירושלים נשמר החומר במחסן תחת גג הרעפים של הבניין; פגעי הזמן השחיתו אותו והוא בוער בידי עובדי הבנק במהלך שנת 1999. המידע נמסר לנו בפי העובד שהיה אחראי לביעור.

(3) חשבונות רדומים מתוך רשימות האפוסטרופוס הכללי והבנק: כאמור חייב הבנק להעביר לאפוסטרופוס הכללי רשימות של חשבונות רדומים החל בשנות החמישים. במהלך בדיקותינו הגיעו לידינו רשימות אלה מהאפוסטרופוס ומהנהלת הבנק. הרשימות כללו, לאחר ניכוי כפילויות, כ-2,350 חשבונות רדומים ב-20 סניפים ברחבי הארץ (כ-950 ממסמכי האפוסטרופוס וכ-1,400 מספרי הבנק).

את החשבונות הרדומים שנבדקו ניתן לחלק לשלוש קבוצות עיקריות:

- (א) חשבונות רדומים העשויים להוות פוטנציאל לבדיקתנו;
- (ב) חשבונות רדומים שלא ניתן לקבוע, מעיון במסמכיהם, האם הם קשורים לנשוא בדיקתנו;
- (ג) חשבונות רדומים שאינם קשורים לעבודתנו.

(א) בקבוצת החשבונות הרדומים העשויה להיות קשורה לבדיקתנו נכללו כ-15 חשבונות (מוגדר בתמצית המנהלים כ'חשבונות שאינם ניתנים לשידוך'). חשבונות אלו זוהו כקשורים לעבודתנו כיוון שהם נפתחו קודם מלחמת העולם השנייה, הקשר האחרון עם בעל החשבון היה לפני המלחמה

ונתינתו לא היתה ידועה. חשבונות אלו שוערכו לפי הנחיות הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004 לפיהם כל חשבון שלא היתה בו פעילות לאחר 1 בפברואר 1933 ייכלל במאגר.

(ב) קבוצת החשבונות הרדומים שלא ניתן לקבוע האם הם קשורים לנשוא בדיקתנו היתה הגדולה מבין השלוש ומנתה כ-1,614 חשבונות. השתייכו אליה חשבונות שנעדרו בהם פרטים מהותיים העשויים לקבוע את הרלוונטיות, כגון: מסמכים המציגים את רשימת החשבונות הרדומים, אך ללא יתרות, מסמכים של רשימת חשבונות רדומים הכוללת תאריך הנפקת המסמך אך לא מצוין המועד שבו החל החשבון להיות רדום או מועד הקשר האחרון עם הלקוח; מסמכים של יתרות חשבונות רדומים ללא ציון תאריך הנפקת המסמך ללא מועד ניתוק הקשר עם בעליו או תאריך פתיחת חשבון. חשבונות אלו אינם נכללים בחשבונות המשוערכים.

(ג) בקבוצת החשבונות הרדומים שאינם כלולים בעבודתנו נמנים כ-721 חשבונות שלא היו רדומים בתקופת המלחמה, כגון: חשבונות שמועד הקשר האחרון עם בעליהם היה לאחר המלחמה ובמהלך המלחמה לא היו רדומים; חשבונות שהועברו לסניף המרכזי של בנק ברקליס לאחר 1965.

(4) ריכוז המידע והעברתו למערכת הממוחשבת: לאחר סינון ומיון המידע שאספנו בסניפי הבנק וארכיוני ריכוזנו את המידע והעברנו אותו למערכת ההזנה הממוחשבת, תוך גיבוש הממצאים והצלבת הנתונים עם מקורות מידע נוספים.

6. פגישות עם ממלאי תפקידים בבנק

בשלבם הראשוניים של הביקורת קיימנו קשר שוטף עם איש הקשר בבנק שתפקידו **ראש החטיבה הפיננסית**. קשר זה לא הניב תוצאות כלשהן. כל בעלי התפקידים בבנק טענו כי אין בבנק מסמכים כלשהם ואין להם מידע כלשהו הקשור לתקופת הבדיקה ולנושא הנבדק. בשל כך פחת אחר כך הקשר עם ממלאי תפקידים בבנק.

בפגישה עם **היועץ המשפטי של הבנק** נמסר לנו כי לא היו פניות לבנק של משפחות שאיבדו את קרוביהן בשואה ו/או של יורשים לבנק לשם קבלת מידע על חשבונות הנספים. **עוזר המנכ"ל והמבקר הפנימי בבנק מרכנתיל** מסרו לנו כי מאז שתפקיד נציב תלונות הציבור הוטל על הביקורת הפנימית (בסוף שנת 1995), הם לא עסקו בפניות הקשורות לחשבונות של קורבנות השואה.

מן **האגף לביקורת פנים וטיפול בתלונות הציבור** נמסר כי יש בידם דוחות ביקורת רק משנת 1986 ואילך. על פי המידע שנמסר לנו, לא ערכה מחלקת הביקורת הפנימית ביקורות ולא גילתה ממצאים לגבי חשבונות קורבנות השואה.

סקרנו את ההתכתבות בין הבנק לבין בנק ישראל בנושא חשבונות רדומים וחשבונות שנמחקו מספרי הבנק ולא מצאנו חומר הנוגע ישירות לביקורתנו. הדבר חיזק את ההנחה כי בתקופה הנבדקת לא נשמרו בקפדנות נוהלי שמירת מסמכים בסניפים וכל סניף שמר אותם כראות עיניו. לפיכך הושמד כנראה רוב החומר ולא דווח לבנק ישראל.

נפגשנו עם **מזכירת הבנק** המטפלת בנושא הדירקטוריון וועדותיו. היא מסרה כי חומר שקדם לשנת 1971 נמצא באנגליה.

פגישתנו עם **האחראי על המחשוב בבנק**, כדי לנסות ולמצוא דרך ממוחשבת לאיתור חשבונות רדומים מן העבר ופרטי בעליהם, לא העלתה דבר: הוסבר לנו כי המערכת הממוחשבת בבנק החלה לפעול רק בשנת 1971 והיתרות במערכת המחשב נפתחו בשנה זו.

נפגשנו עם **חשב הבנק ומחלקת החשבות** בניסיון לאתר במערכת הנהלת החשבונות קבצים של חשבונות עבר שהועברו מהחשבונות השוטפים לחשבונות מעבר כלשהם. מערכת החשבות הודיעה כי אינה יודעת מאומה על הנושא ואינה מזהה כל קבוצת יתרות השייכת לעבר הרחוק.

ערכנו סדרת שיחות עם **רואי החשבון של הבנק** בעבר כדי לאתר פעולות שנעשו לגבי חשבונות עבר רדומים, אולם לא העלינו דבר.

7. מידע על כספות אישיות

ביקרנו בסניפי הבנק המרכזיים ונפגשנו עם מנהלי הסניף ו/או סגניהם כדי לחשוף מידע אודות כספות אישיות. בדיקת הכספות האישיות בבנק נועדה לאתר כספות שנפתחו לפני מלחמת העולם השנייה ושבעליהן לא יצרו קשר עם הבנק ולא פדו את תכולתן לאחר המלחמה. פקודת המסחר עם האויב 1939, חיבה את הבנק להעביר לממונה הבריטי כספים של נתיני מדינות אויב; וראו כל רכוש שהועבר לממונה ובכלל זאת כספות, ככזה שהוקנה לממונה כדין.

בשנת 1980 הפיץ בנק ישראל **הוראות ונהלים לגבי פתיחת כספות** שהקשר עם בעליהן נותק: לפי הנהלים, בעל כספת שלא יצר קשר עם הבנק או שהבנק לא הצליח לאתרו ועברו עשר שנים מיום התשלום האחרון עבור שכירת הכספת, יכלל ברשימת הכספות שיש לפרוץ אותן בכוח. על הבנק לפנות לאפוטרופוס ולדווח לו על פרטי בעל הכספת. האפוטרופוס פונה לבית המשפט כדי לקבל מינוי של מנהל רכוש הנעדר. לאחר שהאפוטרופוס מונה למנהל רכושו של הנעדר, הכספת מוקנית לו והוא הופך להיות מעורב בפריצת הכספת יחד עם נציג הבנק. הכספת נפרצת בנוכחות גורם חוץ, כגון רואה חשבון או עורך דין חיצוני, באישור היועץ המשפטי ומנהל האזור. במועד פריצת הכספת נרשם פרוטוקול המפרט את תכולת הכספת. הפרוטוקול אמור להישמר בסניף לצמיתות והעתק ממנו נשלח למחלקה המשפטית. כמו כן מנוהל 'ספר פריצות', שבו רושם הממונה על השכרת הכספות באופן שוטף כל פריצת כספת, פרטי הפריצה, הנוכחים בפריצה ותכולת הכספת.

צוות הבדיקה ערך שיחות עם ממלאי תפקידים שונים בסניפי הבנק וביקורים בסניפים לשם איתור כספות מהשנים הנבדקות, קרא פרוטוקולים על פריצת כספות, צילם חומר העשוי להעיד על תכולת הכספות והזין את הממצאים במערכת ההזנה הממוחשבת. סה"כ אותרו על ידי משרדינו 32 כספות כמפורט בהמשך.

על פי מידע שמסר קצין הביטחון בסניף הבנק ברח' אלנבי 103, היו בתחילת שנת 2002 כספות ב-13 סניפים. רק שישה סניפים מתוכם פעלו בתקופה הנבדקת ועשויים לכלול כספות אישיות שבעליהן לא יצרו קשר עם הבנק לאחר המלחמה: סניף תל אביב, רח' אלנבי 103; סניף ירושלים, רח' יפו; סניף חיפה, דרך העצמאות; סניף יפו; סניף רמת גן; סניף ירושלים (שלומציון המלכה).

להלן פירוט הבדיקות שנעשו בחלק מסניפים אלו:

(א) **סניף חיפה (דרך העצמאות)**. נמצאו שתי כספות העשויות להיות קשורות לנושא בדיקתנו. על פי מכתב מ-14 באפריל 1980 שנשלח מהסניף לאפוטרופוס הכללי, היו בסניף 19 כספות שלא היתה בהם תנועה במשך 10 שנים בקירוב לפני יום המסמך. הנחנו כי רק שתיים מהן רלוונטיות לבדיקתנו כיוון שתאריך הקשר האחרון שלהן היה 1944. במסמכי הבנק מופיעים פרטים לגבי מספר הכספת, שם בעל הכספת, כתובתו ותאריך הביקור האחרון בכספת. אין מידע על מועד

פתיחת הכספות, מועד פריצת הכספות או תכולתן. שתי הכספות הללו נכללו במאגר בדיקתנו. נפגשו עם סגן מנהל הסניף ועם עובד ותיק בסניף לבירורים נוספים אך לא היה בידיהם מידע נוסף בנושא.

בדוח על פריצת כספות בסניף הדר, שעבר לסניף הר הכרמל, לא מצאנו חומר הקשור לבדיקתנו.

(ב) סניף ירושלים (רח' שלומציון המלכה). נפגשו עם סגן מנהל הסניף. התברר כי בעליהן של 6 מכספות הסניף טרם אותרו, אולם יודעים את זהותם ולכן לא נכללו במאגר בדיקתנו. ממכתב שנשלח ב- 27 בינואר 1955 מהסניף לאפוטרופוס הכללי עולה כי 5 בעלי כספות לא פנו לבנק מאז 30 בספטמבר 1939. כספות אלו נשכרו בתקופה שבין אפריל 1932 לבין אוקטובר 1936, ולפיכך הן רלבנטיות לבדיקתנו והן נכללו במאגר בדיקתנו. במסמכי הבנק יש פרטים לגבי מספר הכספת, שם הבעלים וכתובתו ותאריך ההשכרה. לא מצוין מתי נפרצו הכספות ומה היתה תכולתן.

(ג) סניף תל אביב (רח' אלנבי 103). נפגשו עם סגן מנהל הסניף, עם היועץ המשפטי בבנק ועם מנהלת מחלקת עובר ושב. נעשה רישום של הכספת המרכזית של הסניף ובה תכולת הכספות שנפרצו במשך השנים. מתוך 53 כספות שנבדקו, נמצאו 19 כספות העשויות להיות רלוונטיות לבדיקתנו משום שלא היתה בהן כל פעילות של הלקוח בשנים שלאחר המלחמה, כספות אלו נכללו במאגר בדיקתנו.

כמו כן, ממסמך שנשלח ב- 5 בדצמבר 1949 מהסניף לאפוטרופוס הכללי עולה כי 6 כספות מוגדרות כרדומות מאחר שבעליהן לא התקשרו עם הבנק במהלך עשר השנים שקדמו למסמך. הקשר האחרון עם הבעלים הללו היה בין פברואר 1938 ליולי 1939. כספות אלו נכללו במאגר בדיקתנו. במסמכי הבנק יש פרטים על מספר הכספת, שם הבעלים ותאריך הקשר אחרון. לגבי ארבע כספות מתוך ששת הכספות לא מצוין תאריך הפריצה ותכולתן. לגבי שתי כספות מתוך ששת הכספות יש מידע לגבי פתיחתן כדלהלן:

לפי מסמך של הבנק מ-1 בנובמבר 1960, נפרצה כספת אחת מתוך ששת הכספות האמורות במעמד של נציגי הבנק והאפוטרופוס הכללי. כספת זו סווגה כרכוש נעדר באחריות האפוטרופוס כיוון שתאריך הקשר האחרון של הבנק עם הבעלים היה פברואר 1938. עוד צוין כי בעל הכספת נפטר בארצות הברית בשנות החמישים, נתון שעורר תהיות האם מדובר בבעל כספת העשוי להיות מטרת הבדיקה - שכן לא ברור האם הוא התגורר כל חייו בארצות הברית או עבר לשם לאחר המלחמה. למרות זאת כללנו במאגר בבדיקתנו את בעל הכספת הנ"ל.

לקוחה אחרת מופיעה במסמך של הבנק מ-5 בדצמבר 1949 והיא בעלים של אחת מששת הכספות הנזכרות. לקוחה זו לא יצרה קשר עם הבנק במשך עשר שנים קודם יום המסמך ותאריך הביקור האחרון בכספת היה 24 ביולי 1938. הכספת נפתחה בידי בא כוח היורשים בין דצמבר 1949 לבין אפריל 1955. עוד נמסר כי בעלת הכספת נפטרה באנגליה בשנת 1948. גם בעלת כספת זו כלולה במאגר בדיקתנו.

(ד) סניף יפו. הסניף הוצף ולכן לא היה ניתן לבדוק את החומר הקשור בכספות האישיות. **דוחות האגף לביקורת פנים שבבנק.** ממצאי הביקורת שערך האגף לביקורת פנים בסניפי הבנק לגבי כספות אישיות בשנים 1986-1994 מלמדים על ליקויים ברישום, בדיווח ובניהול של הכספות בשנים מאוחרות יותר מהשנים שהם נושא בדיקתנו אך לדעתנו הם מעידים על כשלים ונהלים שהיו קיימים אף בשנים של בדיקתנו.

להלן ממצאי הביקורת: אחזקת המפתחות לחדר הכספות לא נעשית על פי הנהלים; הרישום בספרי הכספות אינו מסודר; ברוב הסניפים אין מנהלים ספר פריצות כנדרש על פי הנהלים;

במקרה אחד היה ניתן לפתוח שתי כספות המושכרות ללקוחות שונים ובעלות מנעולים שמספריהם שונים באמצעות מפתח אחד; הטיפול בכספות אישיות שהקשר עם בעליהן נותק אינו מנוהל כשורה ובניגוד לנדרש על פי כללי ניהול בנקאי תקין. הסניף שנבדק לא ערך מבצע לאיתור כספות שבעליהן לא ביקרו בכספת זה מספר שנים ולא הכריז עליהן 'נכס עזוב', כמתחייב בחוק האפוטרופוס הכללי; במקרים רבים נמצאו כספות פתוחות או פרוצות שדווחו כאילו הן מושכרות עדיין. כספות שנסגרו, לעתים לא צוינו כסגורות במחשב.

קשר עם המחלקה המשפטית בבנק בנושא הכספות. קיבלנו מהמחלקה המשפטית בבנק תיקים הקשורים לפעילות עבר בכספות רדומות, כולל פריצות בכוח, פרוטוקולים ומכתבים מבעלי הכספות. לא נמצא בחומר זה ממצא העשוי לקדם את בדיקתנו.

בדיקה של מסמכים שונים הקשורים לכספות. בדקנו מסמכים שונים הקשורים לכספות אישיות שאותרו בארכיונים השונים בבנק ובמקורות מידע אחרים.

8. מידע לגבי ני"ע ונכסים אחרים

(א) ביקשנו מהבנק רשימת **חשבונות ניירות ערך** שהיו ללא תנועה כלשהי ב-20 השנים האחרונות לפחות, אך לא קיבלנו רשימה כזו, הבנק טען שאין בידיו רשימות כאלה.

(ב) נמצאו כ-18 **תיקים הקשורים באיגרות חוב** שבגינן מקבל התובע (בעל תיק C אצל האפוטרופוס הכללי) ריבית בשיעור 3.5%-4% לחשבון הבנק שבברקליס דיסקונט. איגרות החוב הונפקו בידי חברות שונות (לא בידי הבנק).

9. פגישות עם גמלאי הבנק

(א) לדברי סמנכ"ל מנהל החטיבה הפיננסית של בנק מרכנתיל דיסקונט, אין לו מועדים של פרישת עובדי הבנק ולא רשימות של עובדי הבנק בשנים 1939 עד 1955. לא הצלחנו לאתרם בדרך אחרת, ויש להניח כי אלה שפעלו בבנק בשנים ההן אינם עמנו עוד.

(ב) **הומצאו לנו רשימות של עובדי הבנקים בסניפים השונים משנת 1955. שוחחנו עם מספר גמלאים, אולם לא נתקבל מהם מידע משמעותי כלשהו.**

(ג) נפגשנו עם עובד הבנק שהיה מנהל חשבונות של בנק מרכנתיל בשנות ה-60 כדי לקבל מידע על הנהלים ודרך העבודה בבנק בתקופה הנבדקת וכן על מיקומו של חומר שעשוי להיות רלוונטי לבדיקתנו. העובד טיפל בשעתו בחשבונות הרדומים והוא דיווח לנו על קבוצת חשבונות רדומים שהיו בניהולו: רובם של ערבים או של מוסדות בריטיים. העובד לא זכר שבבנק אלרן היו חשבונות רדומים. לדבריו לא נמסרו לממונה על רכוש האויב הבריטי חשבונות רדומים של סכומים נמוכים מן הסכום שחל עליו חוק האפוטרופוס, והם נשארו בבנק. למיטב זיכרונו אופסו חשבונות אלו עקב עמלות במשך התקופה. חשבונות רדומים במט"ח לא חויבו בדיווח לאפוטרופוס ולכן נשארו בבנק. ראוי להדגיש שכל האמור בסעיף זה נמסר לנו מפיו של עובד הבנק כאמור לעיל.

10. דוחות כספיים של הבנק ותכתובות על רכישות של הבנק

(א) לא הצלחנו לקבל **דוחות כספיים שנתיים של הבנק** מתחילת פעילותו בארץ וזאת משום שהדוחות עד 1972 (שנת האיחוד בין בנק ברקליס הבינלאומי לבין בנק דיסקונט) הועברו ישירות להנהלה בלונדון. פנינו בנושא זה לרואי החשבון של הבנק בתקופת המנדט (ברוידא רוי"ח) ובתקופה שלאחר מכן (הפט את הפט, רוי"ח), אך לא הצלחנו לאתר חומר כאמור. בשיחה עם רואה החשבון של הבנק נמסר לנו כי בוער כל החומר הכספי עד 1980.

(ב) לא הצלחנו לאתר בבנק את **פירוט חשבונות הבנק ליום שבו רכש בנק מרכנתיל דיסקונט את בנק ברקליס** או כל דוח אחר המעיד על היתרות בבנק ביום הרכישה. עם זאת ראוי לציין כי הסכם הרכישה נמסר לנו לעיון.

(ג) לא איתרנו כל חומר הקשור ברכישת בנק אלרן ובנק פויכטונגר; חומר כאמור, כנראה הועבר לאנגליה.

11. פניות הציבור לוועדת החקירה הפרלמנטרית

לאחר שהתפרסם בכלי התקשורת דבר מינויה של ועדת חקירה פרלמנטרית ובדיקה חיצונית של חשבונות קורבנות השואה בבנקים בישראל (לקראת סוף שנת 2001), התקבלו בוועדה מספר פניות לגבי בנק ברקליס. להלן תמציתן:

(א) בניו של קורבן השואה, שנספה בבוכנוולד ב-1944, טוענים שאביהם העביר בשנים 1935-1936 10,000 ל"ש לבנק ברקליס ולבנק אנגלו-פלשתין. הטענה הוכחה כנכונה מאוחר יותר, לאחר שראו התובעים את שם אביהם ברשימת בעלי הנכסים העזובים שהפיץ האפוטרופוס, ולפיה מגיע למנוח רק 10.49 ל"י המוערכות ב-7 במאי 2001 ב-97 ש"ח בלבד.

(ב) בן אחיו של קורבן השואה שנספה באושוויץ טוען, שבאפריל 1941 הועברו מבנק ברקליס לאפוטרופוס הסכומים הללו: 3,338.618 ל"י, 1,928 דולר. שווים של כספים אלה ועוד זכויות במגרשים מוערך, לדעת האפוטרופוס, ב-150,000 ש"ח.

(ג) בנו של קורבן שואה תובע לקבל צ'קים בסך 500 ל"ש שאביו קנה בשנת 1940 מחשבונם של אנשים אחרים בבנק ברקליס בתל אביב. סכום זה הועבר לממונה על רכוש האויב בלונדון כפיקדון ולא ברור מה עלה בגורלו. נאמר לתובע כי השלטונות בארץ אינם מטפלים בעניין וכי עליו לפנות לשגרירות בריטניה בישראל.

(ד) בנותיו של קורבן שואה תובעות לקבל 3,500 ל"ש שהפקיד אביהן בבנק ברקליס, סניף יפו, בשנת 1935. בתשובה ששלח להן עורך הדין של בנק ברקליס נאמר כי החשבון כנראה הולאם בין שאר החשבונות שהיו בבנק עד 1938 בעקבות הקמתה של מדינת ישראל.

(ה) אחיה של קורבן שואה שנספתה בגטו קובנה תובע קבלת פיקדון של 2,000 ל"י שהושאר בבנק ברקליס בתל אביב בשנת 1937 או 1938. פנייה זו לא הוזנה למערכת המידע הממוחשבת בהעדר מידע מספיק לביסוסה.

ו. תוצאות הבדיקה

(1) כללי

בדיקתנו נערכה בהתאם להנחות העבודה של ועדת החקירה הפרלמנטרית, שפורטו במסמך הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004 (המוצג כנספח לדוח זה). על פי החלטת הוועדה יש לשערך את כל החשבונות שקיימת לגביהם סבירות שהינם חשבונות של קורבנות השואה בשתי שיטות שיערוך, שתי השיטות נבדלות ביניהן בגובה שיעור הריבית ותקופת ההצמדה כמפורט להלן.

(2) ריכוז הסכומים על פי תחומי האחריות

צוות משרדנו טיפל בכ-3,400 תיקים הקשורים לבנק ברקליס. 448 תיקים מהם שוערכו. להלן שורות הסיכום בלבד (ללא נתונים פרטניים) של כלל הסכומים ששיערכנו וחלוקתם לתחומי האחריות של הגורמים השונים. הרשומות המפורטות מצורפות כנספח לדוח הסופי; פלט המחשב מצורף גם הוא כנספח.

א. שיטת שיערוך ראשונה

על פי החלטת ועדת החקירה הפרלמנטרית, שיטה זו תיושם בכל המקרים בהם לא יקומו התנאים ליישום השיטה האחרת.

הנתונים בלוח להלן, בשיטת השערוך הראשונה, חולקו לשתי תקופות שערוך :
 (1) ממועד תחילת השערוך, כהגדרתו לעיל, ועד ל-14 במאי 1948 – ריבית שנתית של 3%.
 (2) החל ב-15 במאי 1948 ועד 30 בספטמבר 2004 – הצמדה למדד ידוע (מדד אוגוסט 2004) בתוספת ריבית שנתית של 3%.

סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים

**באחריות מדינת ישראל,
 נובע מרכוש שהוחזק אצל:**

סוג התיק	מספר התיקים	באחריות הבנק	הממונה		אינם ניתנים לשיוך	סך הכול
			הממונה הבריטי על רכוש האויב	הממונה הישראלי על רכוש האויב		
חשבונות	406	-	14,871,518	10,429,467	-	25,300,985
ני"ע	27	-	724,749	1,139,705	5,629	1,870,083
יתרה						
בודדת	15	-	-	-	-	11,275
סך הכול	448	-	15,596,267	11,569,172	5,629	27,182,343

סך הכול באחריות מדינת ישראל: 27,171,068

(3) הערות ללוח

- (א) הלוח אינו כולל סכום משוערך בסך של 32,450,390 ש"ח, אשר נובע מכספים שהוחזרו לבנק על ידי הממונה על רכוש האויב, עבור לקוחות או יורשים שלגביהם לא קיים מידע נוסף. לא ידוע האם הסכומים ששוערכו נשארו בבנק או שבכל זאת הוחזרו בשלב כלשהו, לבעלי החשבון ולא נותר תיעוד על כך (ראו הנחת 'אי-תשלום' בהנחות העבודה של ועדת החקירה הפרלמנטרית, שפורטו במסמך הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004, המצג כנספח לדוח זה).
- (ב) הסכומים שמופיעים בטור 'הממונה הבריטי על רכוש האויב' כוללים סך של 876,685 ש"ח ו- 3,168 ש"ח, המתייחסים לחשבונות וניירות ערך, בהתאמה, שהוחזקו בבנק בתקופה שקדמה להעברתם לממונה הבריטי על רכוש האויב. סכומים אלה אינם באחריות הבנק, על פי הנחות ועדת החקירה הפרלמנטרית מיום 19 באוגוסט 2004.
- (ג) בחלק מהתיקים ששוערכו, הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים קבועים. תיקים אלו סומנו במערכת המחשב כ'תיקים ששוערכו על פי מידע חלקי'.
- (ד) הסכומים המופיעים בטור 'חשבונות שאינם ניתנים לשיוך' כוללים חשבונות 'יתרה בודדת' אשר נכללו ברשומות החשבונות ללא תנועה ואשר במסגרת הביקורת הופיעו באופן חד-פעמי בדיווחי הבנק.

ב. שיטת שיערוך שנייה

- הנתונים בלוח שלהלן, בשיטה זו, נערכו לפי העקרונות הבאים:
- על פי החלטת ועדת החקירה הפרלמנטרית שיטת שיערוך זו תיושם לגבי מי שיוכרו כזכאים, בעלי חשבונות או יורשיהם החוקיים.
  - הנתונים שוערכו על פי הצמדה למדד הידוע בתוספת ריבית שנתית של 4%, החל במועד תחילת השערוך המוגדר לעיל ועד 30 בספטמבר 2004 (מדד אוגוסט 2004).

סכומים שטרם הוחזרו, משוערכים ל-30.9.2004, שקלים חדשים

באחריות מדינת ישראל, נובע מרכוש שהוחזק אצל:							
סוג התיק	מספר התיקים	באחריות הבנק	הממונה	הממונה	אינם ניתנים לשיוך	סך הכול	
			הבריטי על רכוש האויב	הישראלי על רכוש האויב			
חשבונות	406	-	162,242,373	18,159,340	-	180,401,713	
ני"ע	27	-	6,652,509	1,921,688	9,267	8,583,464	
יתרה בודדת	15	-	-	-	62,320	62,320	
סך הכול	448	-	168,894,882	20,081,028	9,267	189,047,497	

סך הכול באחריות מדינת ישראל: 188,985,177

(3) הערות ללוח

(א) הלוח אינו כוללת סכום משוערך בסך של 58,210,852 ש"ח, אשר נובע מכספים שהוחזרו לבנק על ידי הממונה על רכוש האויב, עבור לקוחות או יורשים שלגביהם לא קיים מידע נוסף. לא ידוע האם הסכומים ששוערכו נשארו בבנק או שבכל זאת הוחזרו, בשלב כלשהוא, לבעלי החשבון ולא נותר תיעוד על כך (ראו הנחת 'אי-תשלום' בהנחות העבודה של ועדת החקירה הפרלמנטרית, שפורטו במסמך הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004, המוצג כנספח לדוח זה).

(ב) הסכומים שמופיעים בטור 'הממונה הבריטי על רכוש האויב' כוללים סכומים בסך 26,813,105 ש"ח ו- 101,361 ש"ח, עבור חשבונות וניירות ערך, בהתאמה, שהוחזקו בבנק בתקופה שקדמה להעברתם לממונה הבריטי על רכוש האויב. סכומים אלה אינם באחריות הבנק, על פי הנחיות ועדת החקירה הפרלמנטרית מיום 19 באוגוסט 2004.

(ג) בחלק מהתיקים ששוערכו, הושלמו תנועות כספים חסרות על פי כללים קבועים. תיקים אלו סומנו במערכת המחשב כ'תיקים ששוערכו על פי מידע חלקי'.

(ד) הסכומים המופיעים בטור 'חשבונות שאינם ניתנים לשיוך' כוללים חשבונות 'יתרה בודדת' אשר נכללו ברשומות החשבונות ללא תנועה ואשר במסגרת הביקורת הופיעו באופן חד-פעמי בדיווחי הבנק.

יש לציין כי מכלל הסכומים שפורטו לעיל והנובעים מכלל המקורות אשר נאספו בעבודה זו, כ-97% נובעים אך ורק מניתוח תיקי C שקיבלנו מארכיון האפוטרופוס הכללי. מידת המהימנות של הנתונים בתיקים אלה היתה גבוהה ביותר משום שאלה תיקים סגורים, שיתרות הקרן הנכללות בהם הוחזרו לבעלים או ליורשיהם במשך השנים. בתיק מרוכזות התכתבויות בין הממונה הבריטי לבין הגורמים שהעבירו אליו כספים ובינו לבין גורמים שביקשו לקבל כספים אלה. במרבית המקרים מבטאים הסכומים בלוח אך ורק את הפרשי ההצמדה והריבית בגין היתרות.

(3) ריכוז הנתונים של התיקים שנבדקו לפי סוג הטיפול

<u>מספר תיקים</u>	<u>מספר</u>	
<u>כולל</u>	<u>התיקים</u>	
		<u>תיקים אשר שוערכו</u>
	291	תיקים אשר שוערכו שערך מלא
	<u>157</u>	תיקים אשר שוערכו על פי מידע חסר
<u>448</u>		סך הכל תיקים משוערכים
		<u>תיקים אשר לא שוערכו</u>
	941	תיקים בלתי רלוונטיים
	202	תיקים בעלי מידע בסיסי חסר
	1,757	תיקים אשר לגביהם לא ניתן לקבוע את מידת שייכותם
	6	תיקים רלוונטיים ללא תנועות
	1	תיקים בשלב 'פתיחה'
	<u>32</u>	תיקי כספות
<u>2,939</u>		סך הכל תיקים אשר לא שוערכו
<u>3,387</u>		סך הכל תיקים
		ריכוז הנתונים של התיקים שנבדקו לפי אופיים (*):
	1,037	חשבונות שאותרו כתיקי C
	<u>2,350</u>	חשבונות רדומים
	<u>3,387</u>	

(* ראה ניתוח בסעיף (4) להלן.

התיקים הללו מייצגים כספי לקוחות של בנק ברקליס שיש סבירות גבוהה שהם קורבנות שואה. התיקים מוינו לפי רמות סבירות שונות. תיקים שניתן היה לשערכם שוערכו על פי הכללים שקבעה הוועדה; תיקים אחרים לא שוערכו מפאת חוסר מידע או חוסר רלוונטיות. כאמור היו מקורות המידע העיקריים - ארכיון האפוטרופוס הכללי וארכיון הבנק.

(4) מיון התיקים שבדקנו

(א) תיקי C

במהלך חודש אוגוסט 2002 קיבלנו מהאפוטרופוס הכללי כ-1,500 תיקי C. לאחר שסקרנו אותם התברר כי 1,037 תיקים רלוונטיים לבדיקתנו; השאר, כ-463 תיקים, אינם קשורים לבנק ברקליס בישראל. סיווג התיקים לקטגוריות השונות, כמפורט בסעיף 3, בוצע בהתאם לכללים ולהנחות הבאות:

- 1. שערך מלא:** נערך שערך בכל התיקים שבהם נסגר המעגל הנומינלי של זרימת הכסף מהבנק אל הממונה הבריטי או הממונה הישראלי והחזרתו, כולל תיקים שהיו בהם יתרות ללא תנועה.
- 2. שערך מידע חסר:** תיקים שלא נסגר בהם במלואו המעגל הנומינלי של זרימת הכסף מהבנק לממונה הבריטי או הישראלי והחזרתו עקב מידע חסר, אבל ברור מעל לכל ספק שהכסף הועבר

לרשות המדינה; תיקים ששוחררו בהם כספים בסכומים גבוהים יותר מאשר הופקדו; תיקים שנעשה בהם שחרור חלקי של הכספים שהופקדו אצל הממונה הבריטי או הישראלי; תיקים שיש בהם מסמך בודד המעיד על שחרור אך אין בהם מסמך המעיד על כך שהכספים היו ברשות הממונה הבריטי או הישראלי או שיש בהם רק אסמכתאות על העברות כספים מהבנק לממונים אך אין מידע לגבי שחרור הכספים.

3. בלתי רלוונטיים: תיקים של תכתובות שאין להם קשר ישיר לכספים, תיקים העוסקים ברכוש של פרטים אצל הממונה הבריטי, תכתובות בין הממונה הבריטי לממונים עליו מחוץ למדינה.

4. מידע בסיסי חסר: תיקים שנראה כי חסרים בהם חלקים מהותיים בתהליך זרימת הכסף בין הגורמים השונים, חסרים בהם סכומים, תאריכים ואסמכתאות. הם כוללים בעיקר תכתובות והעברות סחורות; תיקים שיש בהם מסמך בודד של אגרה ללא פרטים לגבי הסכומים ששוחררו או שהוחזקו.

5. לא ניתן לקבוע את מידת השייכות של התיק: תיקים של תכתובות שאין בהם נתונים כספיים אך ייתכן והם עשויים להיות רלוונטיים.

6. שלב 'פתיחה': תיק אחד מופיע בשלב זה, לצורך סימון טכני של סגירת התיקים הכללית.

בשל מחסור בנתונים נקבעו מספר הנחות בסיסיות לעבודה, מעבר להנחות העבודה של ועדת החקירה הפרלמנטרית, שפורטו במסמך הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004 (המוצג כנספח לדוח זה) והן: תיקים שחסרו בהם נתונים של אישורי העברות מהבנק, בוססו על מסמכים אחרים, כגון אישורי מס, מכתבים לממונה הבריטי, דפי דיווח של הסניף, סימוכין בבנק, התכתבויות וכל מסמך אחר שהציג בצורה ברורה את העברת הכסף.

אגרות ששולמו לממונה או לאוצר התבססו על מסמכי שחרור הכספים או על מסמכים אחרים, כגון שוברי העברה שהציגו את תשלום האגרות בנפרד. כאשר היה במסמכי השחרור רק דיווח של הממונה הבריטי או הישראלי על הסכמה לשחרור הכספים באגרה של X% אך לא שוחררו הכספים, האגרה לא נרשמה.

באישור הוועדה הונח שכל הכספים שהועברו לממונה הבריטי או הישראלי אכן הופקדו בבנק לפני שהועברו לממונים, כך שבמצב שבו לא היו ברשותינו מסמכים המעידים על הכספים שהופקדו בבנק לפני שהועברו לממונה, הזנו את הכספים שהועברו לממונה כאילו שהופקדו בבנק, לפי תאריך הכיבוש של המדינה שבה היה קודם לכן בעל החשבון.

במהלך ניתוח התיקים נבדקו כ-17 **תיקי אג"ח** של חברות או פרטים, שהחזיקו בהם כהשקעות פרטיות. ההעברות הישירות לממונה הבריטי או הישראלי של סכומי דיווידנדים וריביות ששולמו על איגרות חוב אלה מופיעות כמסמכים בתיק.

הפקדות רבות של מט"ח נעשו בידי פרטים שהגיעו מחוץ לארץ או שהופקדו בחוץ לארץ. רוב ההפקדות הומרו ללא"י ואלה שלא הומרו סווגו כתיקי מט"ח והומרו על פי שערי החליפין השנתיים בהתאם לנתוני השנים הרלוונטיות.

סכום מט"ח שהומר בשנת 1941 ושוחרר בשנת 1945 שוחרר לפי הסכום הנומינלי שהיה ביום ההמרה בשנת 1941. אם לא היה ידוע בוודאות תאריך ההמרה, הונח כי ההמרה בוצעה ביום ההפקדה של הכסף.

נותחו כ-24 **תיקים שמעורבים בהם בנקים אחרים**, לרוב של תושבי אירופה שהיה להם גם חשבון בבנק אחר, כך שהועברו כספים לממונה הבריטי או הישראלי גם מבנקים אחרים. במאגר הנתונים שערכנו, הפרדנו בין כספי ברקליס לבין כספי בנקים אחרים כך שהמאגר שלנו יכלול אך ורק את כספי בנק ברקליס.

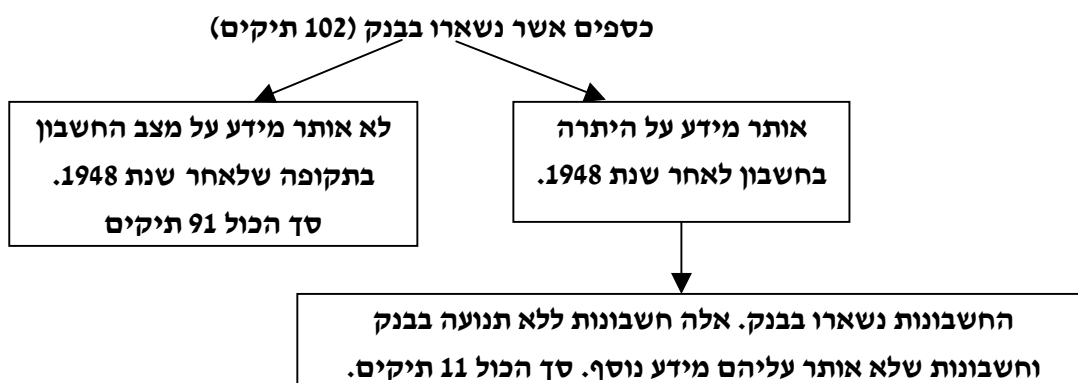
תיקים וחשבונות של תאגידי ובנקים נכללו בבדיקותינו רק אם יש בתיק או בחשבון שם של אדם העשוי להיכלל במאגר, לא נבדקו תיקים אחרים, ששם בעליהם הוא תאגיד בלבד וזאת על פי ההנחיות של וועדת החקירה בנושא.

(ב) חשבונות רדומים

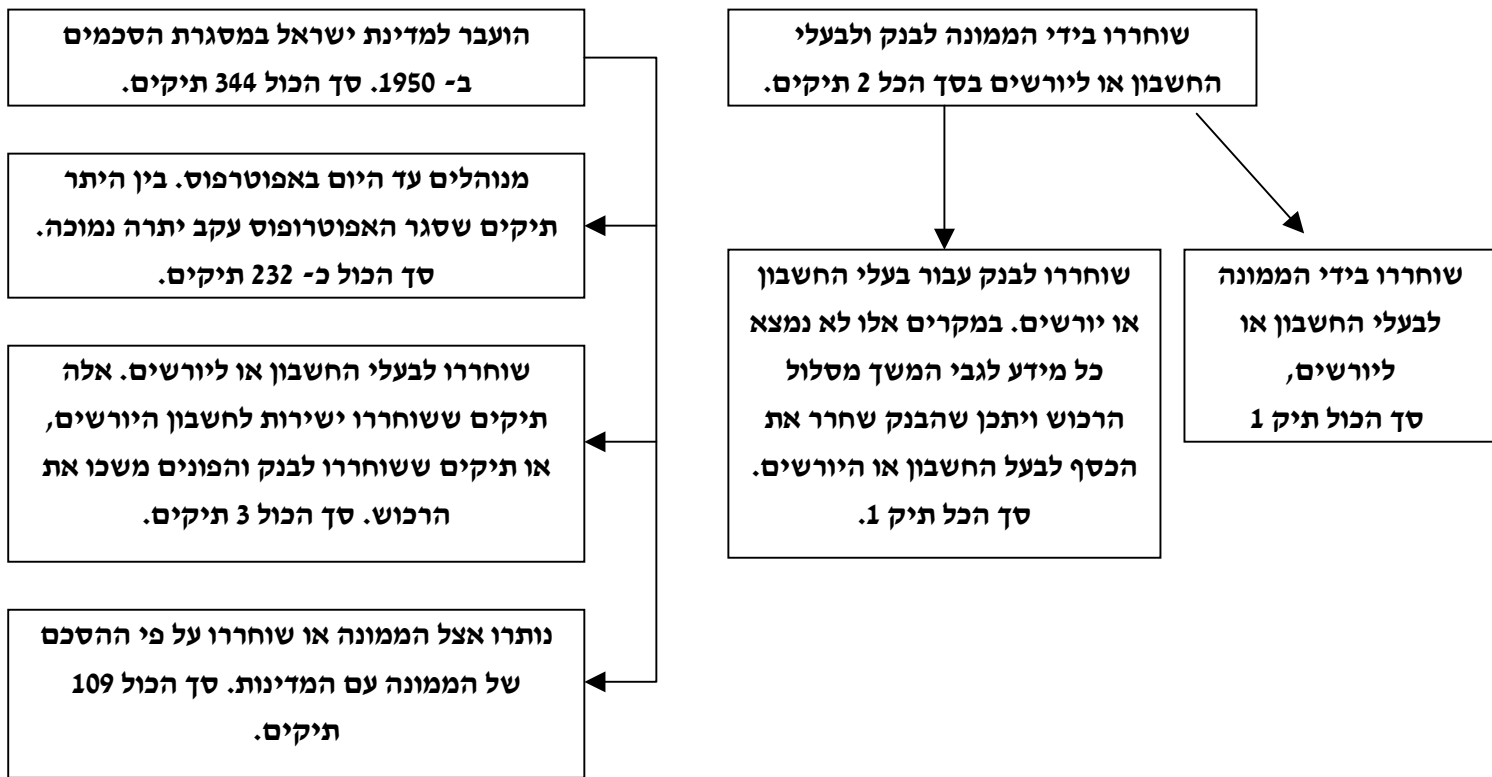
קיבלנו מהאפוטרופוס הכללי רשימות של חשבונות רדומים שהועברו אליו במהלך השנים מהבנק. צירפנו רשימות אלו למאגר נוסף של חשבונות רדומים שאיתרנו במשרדי הנהלת הבנק בתל אביב. כאמור כלל מאגר החשבונות הרשומים משני מקורות המידע כ-2,350 חשבונות, שמוינו מיון ראשוני בהתאם לתאריכים ולפרטים נוספים שאיתרנו. את החשבונות שסיווגנו כמתאימים להגדרות הבדיקה כללנו במאגר הממוחשב וזאת בהתאם להנחיות הוועדה מיום 19 באוגוסט 2004 סעיף ט' (המוצג כנספח לדוח זה).

(5) ניתוח התיקים ששערכנו

צוות משרדנו טיפל בכ- 3,400 תיקים הקשורים לבנק ברקליס, מתוכם 448 תיקים שוערכו, 102 תיקים נשארו בבנק, 346 תיקים עברו דרך הממונה הבריטי. להלן יובא תרשים הזרימה של התיקים ששוערכו תוך ציון מספר התיקים בכל שלב: כספים אשר נשארו בבנק (102 תיקים, ב-11 מהם אותר מידע על היתרה בחשבון לאחר שנת 1948, ב-91 מהם לא אותר מידע על מצב החשבון לאחר 1948); כספים אשר עברו דרך הממונה הבריטי (346 תיקים, בתיק 1 מהם שחרר הממונה הבריטי כספים לבעלי החשבון או ליורשים, בתיק 1 שוחרר הכסף לבנק עבור בעלי החשבון או היורשים; 235 תיקים הועברו למדינת ישראל במסגרת ההסכמים ב-1950 (מהם 232 תיקים מנוהלים עד היום באפוטרופוס, 3 תיקים שוחררו לבעלי החשבון או ליורשים), 109 תיקים נותרו אצל הממונה או שוחררו על פי ההסכם של הממונה עם המדינות).

כספים אשר עברו דרך הממונה הבריטי (346 תיקים)

(6) הצלבות מידע

במהלך הזנת המערכת הממוחשבת בתיקי C שבדקנו, הצלבנו מידע עם רשימות האפוטרופוס הכללי ועם רשימות הממונה הבריטי על רכוש אויב. רשימות האפוטרופוס הכללי כוללות פירוט של יתרות ב-5,500 מקרים הממוינות לפי המדינות שבהן נמצאים הנחשדים כ'אויבים'. רשימות הממונה הבריטי של רכוש האויב כוללות 5,573 חשבונות שהועברו מהממונה הבריטי על רכוש אויב לממשלת ישראל לאחר קיזוזים שונים.